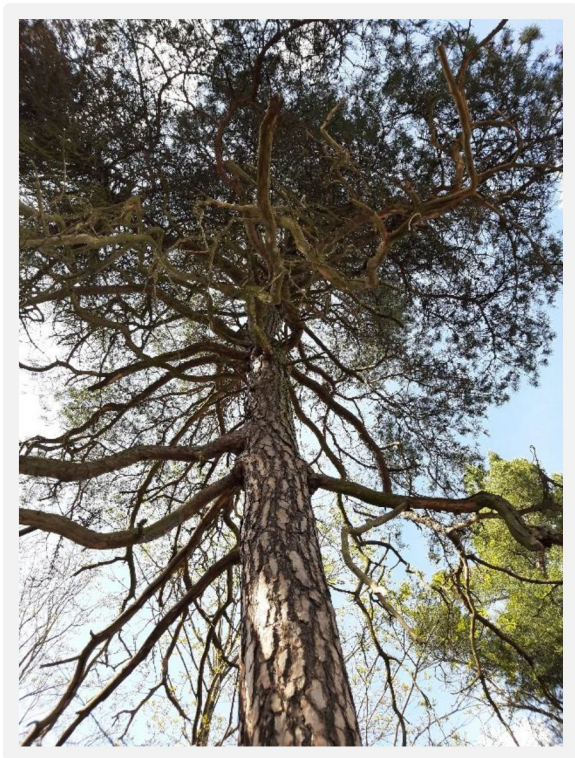

RAPPORT

Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI)
enligt Svensk standard SS 199000:2014

NATURVÄRDESINVENTERING AV ETT MINDRE OMRÅDE I BANDHAGEN, STOCKHOLMS STAD

Detta arbete följer svensk standard
SS 19000:2014 – Naturvärdesinventering
avseende biologisk mångfald (NVI)

Inventering, text och foto:

Pro Natura

Träringen 66b

416 79 Göteborg

Telefon: 0728-544411

e-post: ola.hammarstrom@pro-natura.net

Pro Natura:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Hammarström

Inventering: Ola Hammarström

Intern kvalitetsgranskning: Raul Vicente

Beställare:

Sven A Hermelin AB

Kontaktperson: Patrik Tronde

Framsida:

Krona av äldre tall (t.v) och kläckhål av björksplintborre *Scolytus ratzeburgi* (t.h.)

1. Sammanfattning.....	4
2. Uppdraget.....	5
2.1 Bakgrund	5
2.2 Syftet med NVI:n	5
2.3 Omfattning	6
3. Metodik.....	7
4. Allmänt om naturförhållandena	11
4.1. Geografi och bebyggelse.....	11
4.2. Naturförhållandena.....	12
4.3. Uppgifter om naturförhållandena i befintligt underlag	12
5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt	14
6. Sammanfattning av naturvärdena i området.....	21
7. Litteratur och källor	22
7.1. Skriftliga källor	22
7.2. Kartor	22
7.3. Databaser och internet.....	23

Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2: Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3: Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4: PM – Naturvärdesträd

1. Sammanfattning

Inför föreslagna bebyggelse med studentbostäder vid Bandhagen, har Pro Natura utfört en naturvärdesinventering. Den föreslagna platsen för bebyggelsen ligger strax söder om Bandhagens tunnelbanestation i Stockholm och är cirka 0,2 hektar stort. Arbetet har föregåtts av en inventering av naturvärdesträd som redovisas i bilaga 4. Föreliggande naturvärdesinventering ska utgöra underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i projektet.

Totalt har två naturvärdesobjekt av naturtypen Skog och träd, samt ett naturvärdesobjekt av naturtypen Park och trädgård identifierats. Ett objekt bedöms ha påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och två bedöms ha visst naturvärde (naturvärdesklass 4).

Inventeringen utfördes under perioden mars-maj 2022 och inventeringen följer Svensk standard 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Detaljeringsgraden på inventeringen har varit på *nivå detalj* och med tilläggen *Naturvärdesklass 4* och *Värdeelement – Naturvärdesträd*.

De mest utpräglade naturvärdena i området är knutna till förekomst av äldre tall. Totalt har två naturvärdesträd och tre träd med vissa naturvärden identifierats. Båda naturvärdesträden och ett av träden med visst naturvärde utgörs av tallar.

Två signalarter noterades vid inventeringen; kläckhål från vedinsekterna blompraktbagge och björksplintborre.

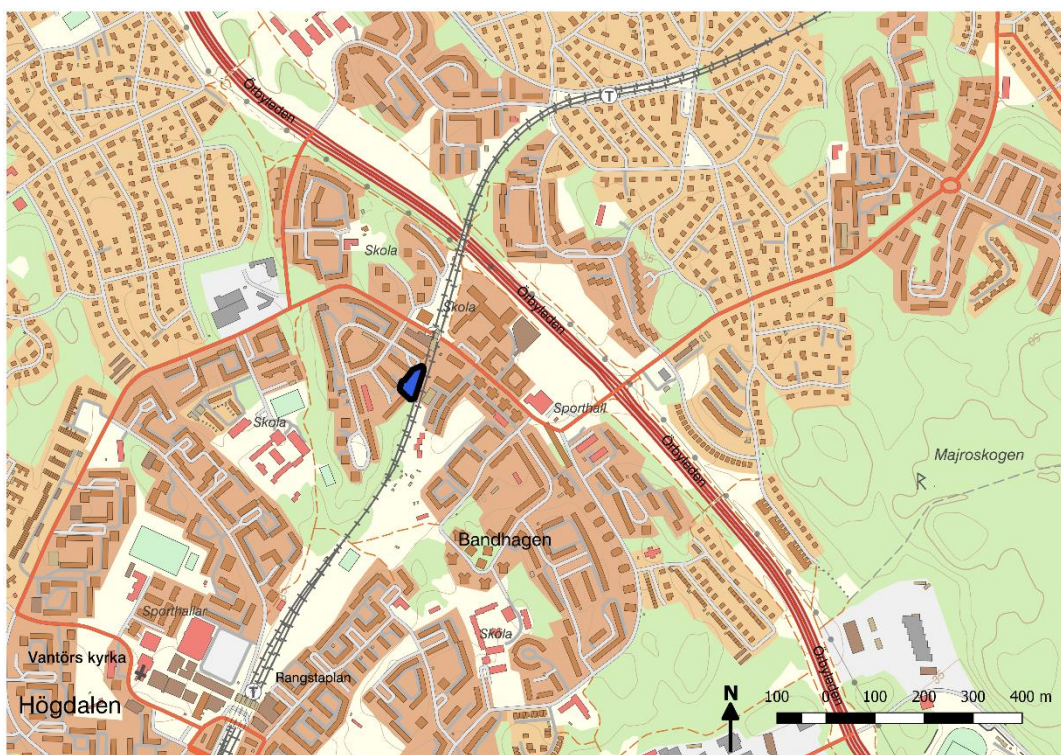
Förekomsten av äldre träd är generellt viktig för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion i livsmiljöer för många marginaliserade arter som är beroende av dessa ovanliga värdeelement. Ur ett större geografiskt perspektiv är inventeringsområdets tallvärden beroende av omgivande landskap och bidrar till en fungerande spridningsbiologi i stadens gröna infrastruktur.

2. Uppdraget

2.1 Bakgrund

Inför föreslagna bebyggelse med studentbostäder vid Bandhagen, har Pro Natura utfört en naturvärdesinventering. Den föreslagna platsen för bebyggelsen ligger strax söder om Bandhagens tunnelbanestation i Stockholm och är cirka 0,2 hektar stort. Arbetet har föregåtts av en inventering av naturvärdesträd som redovisas i bilaga 4.

Föreliggande naturvärdesinventering ska utgöra underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i projektet.

Figur 1. Inventeringsområdets (markerat med blått i kartan) geografiska belägenhet strax söder om Bandhagens T-banestation.

2.2 Syftet med NVI:n

Denna NVI syftar till att kartlägga och naturvärdesbedöma förekommande naturvärdesobjekt inom det utredningsområde som redovisas på karta i figur 1 och bilaga 1.

2.3 Omfattning

Inventeringen följer den nationella standarden för naturvärdesinventering SS 199000:2014, med tillägget "naturvärdesklass 4" och "värdeelement – naturvärdesträd".

Inventeringen har genomförts med detaljeringsgraden som i ovan nämnda standard benämns "Fältnivå detalj". Detta innebär att naturvärdesobjekt med en yta om 10 m² eller mer ska kunna identifieras samt linjeformade objekt med en längd om minst 10 m identifieras.

Det ska framhållas att detta, enligt standarden för naturvärdesinventering (NVI), är en sammanställning och bedömning av värden utifrån aspekten biologisk mångfald. Någon bedömning av områdets eventuella geologiska, geomorfologiska eller hydrologiska värden har ej gjorts.

I detta arbete ingår heller ingen bedömning av den kulturhistoriska miljön. Inte heller innehåller detta arbete någon bedömning av områdets sociala värden eller värden för friluftslivet.

Fältarbetet genomfördes under mars-maj 2022.

3. Metodik

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna standard så hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fältarbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (till exempel identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4). I denna inventering ingår tillägget "naturvärdesklass 4".

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra, så ett objekt med höga biotopvärden ofta också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta är i linje med ArtDatabankens definition av begreppet (ArtDatabanken 2013). Enligt ArtDatabanken är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över naturvårdsarter med "S" och typiska arter med "T". Rödlistade arter markeras med artens rödlistningskategori, "NT", "VU", "EN", "CR" och "DD". Rödlistade arter som är minskande till exempel på grund av sjukdomar och

vars framtid inte i första hand beror av att vissa geografiska områden bevaras, tillskrivs inte något artvärde. Exempel på sådana arter är alm, ask och grönfink.

I denna inventering har framförallt arter som användes i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (Skogsstyrelsen 2014), vilka bedöms indikera förhöjda naturvärden i skogsmiljöer, använts som signalarter.

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopkvalitet är:

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som till exempel naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårdbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårdbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande naturtyp och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 - visst naturvärde

Enligt uppdragsbeskrivningen ska naturvärdesinventeringen i Bandhagen utföras som fältinventering med detaljeringsgrad detalj. Detta innebär att minsta objekt som ska identifieras är en yta av 10 m² eller mer eller ett linjeformat objekt med en längd av 10 m. De områden som redovisas i denna inventering är de som uppnått naturvärdesklass 4 eller högre.

I denna inventering nådde inga områden upp till naturvärdesklass 1 eller 2 – högsta eller högt naturvärde.

Det område som inventerats framgår av bilaga 1 medan avgränsning av naturvärdesobjekt och naturvärdesklassning redovisas på karta i bilaga 2. I bilaga 3 redovisas vilka naturtyper som förekommer bland naturvärdesobjekten och bilaga 4 utgörs av ett separat PM som behandlar förekomsten av naturvärdesträd inom inventeringsområdet.

Följande moment har utförts i NVI:n:

Förarbete

1. Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet.
2. Potentiella naturvärdesobjekt har avgränsats innan fältbesök.
3. Fältkartor för arbetet där potentiella naturvärdesobjekt är markerade har tagits fram. Fältkartorna har innehållit en bakgrund med ortofoto – och har varit i skalan 1:1 500.

Fältarbete

Inventering har genomförts i hela det område som redovisas i bilaga 1. I detta område har naturvärdesobjekt som tillhör naturtypen *Skog och träd* samt *Park och Trädgård* avgränsats. Namnskicket för att benämna olika biotoper följer där så är möjligt Sydsvenska lövskogar (Löfgren & Andersson 2000), Handbok för inventering av nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen 2014) samt KNAS (Jönsson 2009).

Metoden för inventering av naturvärdesträd har i denna inventering har följt Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd – högt naturvärde (Höjer & Hultengren 2004) med tillägg av efterträdare för grova och gamla träd – påtagligt naturvärde,

(d.v.s. träd som inte når definitionen för mycket gamla träd eller jätteträd men som börjar uppnå en anseelig ålder/grovlek) samt värdträd för naturvårdsarter och boträd. Naturvärdesträd har i detta arbete definierats enligt nedan:

- **Jätteträd** (≥ 100 cm omkrets)
- **Grova träd – efterträdare** (70–99 cm omkrets)
- **Mycket gamla träd** (tall, ek, gran, bok ≥ 200 år, övriga trädslag ≥ 140 år)
- **Gamla träd – efterträdare** (tall, ek, bok 150–199 år, gran 120–199 år, övriga trädslag 100–139 år)
- **Värdträd för naturvårdsarter** (rödlistade arter, signalarter och skyddade arter)
- **Hålträd** (≥ 40 cm omkrets)
- **Boträd** (träd med uthackade bohål)

Utöver ovanstående kriterier för naturvärdesträd har i denna inventering även träd med "vissa naturvärden" identifierats. Detta är en lägre klassning för träd som inte når definitionen för naturvärdesträd men som ändå uppvisar strukturer som i viss omfattning har betydelse för biologisk mångfald.

För mer information om metodik rörande identifiering av naturvårdsträd se bilaga 4.

Trädålder har uppskattats utifrån strukturer i trädets växtsätt (grovlek, kronstruktur, mängd död ved i kronan, barkstruktur, etc.). Således finns en viss osäkerhet i åldersbestämningarna, framförallt gällande senvuxna träd.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. Om inga kommentarer anger annat så är redovisade naturvårdsarter noterade under denna naturvärdesinventering. Fynd av naturvårdsarter har rapporterats till den offentliga databasen Artportalen.

4. Allmänt om naturförhållandena

4.1. Geografi och bebyggelse

Inventeringsområdet är beläget cirka 70 m söder om Bandhagens tunnelbanestation i södra Stockholm. Området är mycket litet – endast 0,2 ha – och består av trädbevuxna ytor insprängda mellan tunnelbanespårets banvall och flerbostadsbebyggelse. Delar av området har karaktär av skogsmark medan en andra delar utgörs av skött parkmark.

Det omgivande landskapet utgörs till övervägande del av villa- och flerbostadsbebyggelse med anslutande vägnät, parkeringsytor och annan infrastruktur. Små naturområden finns insprängda bland bebyggelsen, ofta i mindre branter och på toppen av kullar, till exempel i anslutning till gångstråket vid Bäckahagens skola. Mer sammanhängande natur med höga biologiska värden finns i Majroskogen på andra sidan Örbyleden, cirka 800 m österut, samt 1 km söderut i Rågsveds naturreservat.

Figur 2. Inventeringsområdet är starkt präglad av mänsklig aktivitet med närliggande huskroppar och en genomkorsande, asfalterad gångväg.

4.2. Naturförhållandena

Landskapet i södra Stockholm är i mycket hög utsträckning ianspråktaget av bebyggelse och infrastruktur. Karaktäristiskt för regionens naturgeografiska förutsättningar är ett småkuperat sprickdalslandskap där sjöar och lerfyllda, fördom uppodlade, dalbottnar fyller ut sprickdalarna.

Berggrunden utgörs främst av gnejs och granit av hög ålder och urberget har här genomgått stora förändringar genom veckning. Mestadels har berggrunden lågt pH och är näringsfattig men avviker på ett par ställen med fickor av rikare berg- och jordarter.

Skogen i området domineras generellt i regionen av barrträd, där de högst belägna delarna intas av gles hållmarkstallskog. Tallbestånden är ofta påtagligt gamla och med lång kontinuitet. Graninslaget blir ställvis dominerande där jordtäckets tjockare, ofta i nordsluttningar. Inslaget av lövträd är stort, framförallt i kantzoner (skogsbryn), särskilt med ek och asp. På mullrikare jordar finns på vissa platser rena ädellövsbestånd.

4.3. Uppgifter om naturförhållandena i befintligt underlag

Inom inventeringsområdet saknas särskilda områdesbestämmelser för naturreservat, Natura-2000, biotopskyddsområde och liknande. Ingen del av inventeringsområdet är beläget inom område som har klassats som riksintresse eller som omfattas av strandskydd.

Inga områden omfattats av de tematiska inventeringar som utförts på nationell nivå, såsom våtmarksinventeringen, ängs- och betesmarksinventeringen, inventeringen av särskilt skyddsvärda träd eller sumpskogsinventeringen. Det finns heller inga nyckelbiotoper eller objekt med naturvärden identifierade inom inventeringsområdet.

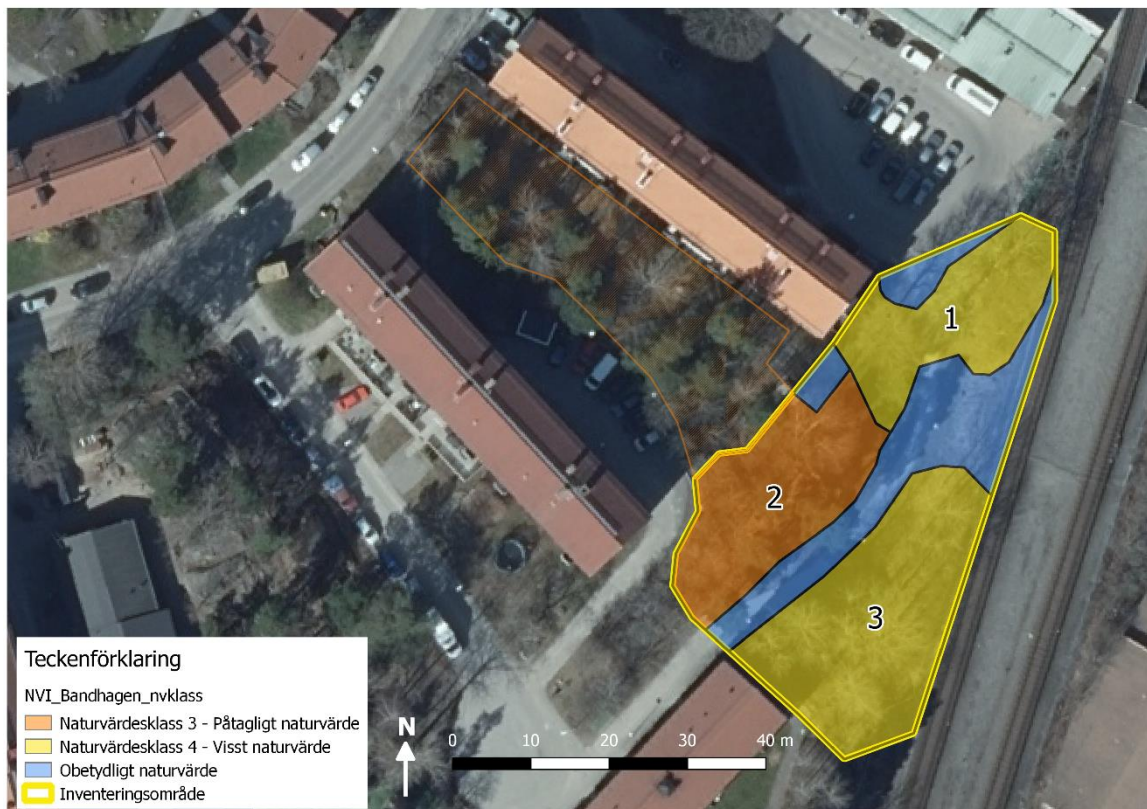
Stockholms Stad har i sin "dataportal" tillgängliggjort ett antal naturrelaterade inventeringar och ekologiska analyser som berör kommunen. Inom befintligt inventeringsområde finns endast en punkt registrerad i den så kallade biotopkartan (denna redogörs för i naturvårdsobjekt 1). I övrigt kunskapsunderlag saknas uppgifter om värdefull natur inom inventeringsområdet. Detta kunskapsunderlag utgörs av dataskikten ekdatabasen och habitatnätverk för barrskogsfåglar, eklevande insekter och groddjur.

Det finns i anslutning till inventeringsområdet endast ett artfynd rapporterat på Artportalen/Observationsdatabasen. Artfyndet utgörs av igelkott vilken är rödlistad som NT. Fyndpunkten ligger strax utanför inventeringsområdet och har en noggrannhet på 750 m, varför det är svårt att knyta arten till ett enskilt naturvärdesobjekt. Igelkott lever ofta i tätortsnära områden med perennplanteringar, täta buskage, brynzoner och komposter – miljöer som det finns gott om i och kring Bandhagen. Det är oklart exakt var uppgiftslämnaren avser att igelkott noterades, men det finns inget som talar för att inventeringsområdet skulle ha förhöjd betydelse för arten jämfört med omgivande landskap.

Området där Bandhagen nu ligger har tidigare tillhört Örby Slott och historiska kartor visar att området under början av 1900-talet var beskogat – vilket troligen var fallet fram till att tätortsbebyggelsen nådde området under 1950-talets andra hälft.

5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt

Tre naturvärdesobjekt av naturtyperna *Skog och träd* samt *Park och trädgård* har identifierats. Ett av dessa bedömdes ha påtagligt naturvärde och två visst naturvärde.

Figur 4. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass. Det orange-skrifferade området visar utbredningen av naturvärdesobjekt 2 utanför inventeringsområdet

Naturvärdesobjekt 1

Objekt-ID Bandhagen 1	Naturvärdesklass 4 – Visst naturvärde
Inventeringsdatum 2022-04-28	Inventerare Ola Hammarström - Pro Natura
Biotoper Lövträd Barrträd	Areal 0,04 ha
Naturtyper Park och trädgård	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en mindre yta med solitärt stående träd; tre lönnar och en tall. Träden är mogna men inte gamla. En av lönnarna har utvecklat strukturer med betydelse för biologisk mångfald – ett äldre savflöde, en mindre vedblotta samt grov död ved i kronan.

Den epifytiska lavfloran på lönnarna är utpräglad kvävepåverkad med flera vanligt förekommande arter som gynnas

av näringsrikt damm såsom mjölig ägglav *Candelariella efflorescens*, lekonia *Lecania cyrtella*, stoftkantlav *Myriolecis hagenii*, finlav *Physcia tenella*, dagglav *Physconia distorta*, gulkantad dagglav *P. enteroxantha* och trädgrönelav *Scoliciosporum chlorococcum*. Även några mindre vanliga lavar som oftast växer på något äldre träd förekommer; skuggkranslav *Phaeophyscia endophoenicea* och dvärgkranslav *P. nigricans*.

Utöver trädmiljön är området hårt präglad av mänsklig verksamhet med hårdgjorda ytor, nedskräpning i anslutning till sophantering, närheten till banvall, hårt klippt gräsyta och nyligen utförda röjningar av buskar.

Ett träd med visst naturvärde identifierades inom naturvärdesobjektet.

Figur 5. Solitärt stående träd i en i övrigt mänskligt präglad miljö.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom solitärt stående parkträd varav bredkroniga lönnar med savflöde, vedblottor och död ved i kronan förekommer samt en typisk lavflora för mogna ädellövträd som påverkas av kväverikt damm.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms ha ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är helt knutna till trädskiktet och de strukturer och arter som förekommer på träden.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Inom naturvärdesobjektet finns en punkt med "solitärt bredkronigt ädellövträd" som pekas ut i Stockholm Stads biotopkarta. Punkten refererar till en eller flera av lönnarna.

Lagligt skydd

Saknas.

Naturvärdesobjekt 2

Objekt-ID Bandhagen 2	Naturvärdesklass 3 – Påtagligt naturvärde
Inventeringsdatum 2021-04-28 & 2022-05-10	Inventerare Ola Hammarström - Pro Natura
Biotoper Lövblandad barrskog	Areal 0,04 (+ 0,08 utanför inv. omr) ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en skogsdunge på sluttande mark belägen mellan två huskroppar och gångvägen som genomkorsar inventeringsområdet. Marken är torr-frisk med klipp hållar i dagen. Trädskiktet, som domineras av äldre tall, är varierat med inslag av björk, rönn samt ung lönn och asp. De äldsta tallarna är cirka 180 år gamla och har höjd krona med gott om grova döda grenar, kläckhål från vedlevande insekter (bland annat signalarten blompraktbagge) och på en av dem ett toppbrott. I kronan på en av tallarna förekommer även ett fågelbo. Fågelboet har troligen tillhört skator men är i dagsläget inte aktivt.

Buskskiktet är välutvecklat, men röjt invid gångvägen, och utgörs av hägg, unga lövträd, oxbär samt ros- och enbuskar. Det glesa fältskiktet växer på något mullrikare jord och domineras av gräs och örter såsom vitsippa, humleblomster, humleblomster, skogsviol och löktrav. Död ved förekommer sparsamt främst genom två björkhögstubbar (med kläckhål från signalarten björksplintborre) samt grova, döda tallgrenar. Några vedassocierade men vanligt förekommande svampar noterades, till exempel: björkticka *Piptoporus betulinus*, purpurskinn *Chondrostereum purpureum* och rönndyna *Biscogniauxia repanda*.

Figur 6 & 7. Slänt med äldre tall och ett påtagligt inslag av lövträd.

Inom naturvärdesobjektet identifierades två naturvärdesträd med påtagligt naturvärde samt två träd med visst naturvärde. Fler naturvärdesträd finns inom objektet, men utanför inventeringsområdet.

Naturvärdesobjektet fortsätter utanför inventeringsområdet och omfattar hela slänten med naturmark mellan huskropparna mot vägen Skärlingebacken.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom förekomsten av skogsmark med ett varierat trädskikt, där träd av olika trädslag och ålder förekommer. De äldre tallarna med kläckhål av insekter och grova döda grenar är utslagsgivande för bedömningen påtagligt biotopvärde.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett visst artvärde genom förekomst av enstaka naturvårdsarter.

Naturvårdsarter:

- Blompraktbagge, *Anthaxia similis* (Skogsstyrelsens signalart)
- Björksplintborre, *Scolytus ratzeburgi* (Skogsstyrelsens signalart)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till ett variationsrikt trädskikt med gammal tall samt förekomst av naturvårdsarter.

Förekomsten av enstaka naturvårdsarter, samt gamla tallar och andra biologisk värdefulla strukturer gör att detta naturvärdesobjekt bedöms hysa ett påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3).

Tidigare inventeringar

Saknas.

Lagligt skydd

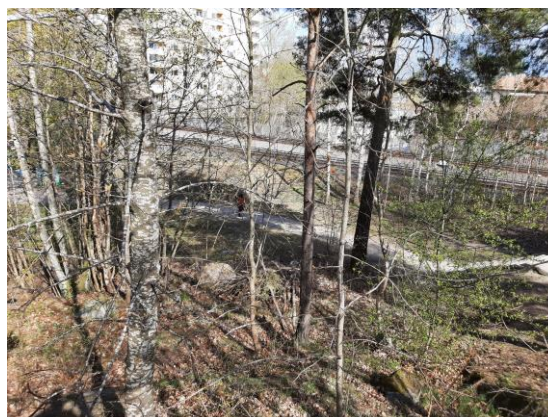
Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 3

Objekt-ID Bandhagen 3	Naturvärdesklass 4 – Visst naturvärde
Inventeringsdatum 2022-04-28	Inventerare Ola Hammarström - Pro Natura
Biotoper Sekundär lövskog, friska-torra typer	Areal 0,06 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en mindre lövskogsdunge invid banvallen. I trädskiktet växer framförallt relativt ung asp men med inslag av uppvuxen ek och enstaka unga tallar. Äldre träd saknas. Buskskiktet är tätt med hägg, ung asp och lönn, skogstry, oxbär och rosor. Marken är frisk och något mullrikare med vitsippa, humleblomster, stor nunneört i fältskiktet. Kompostrester har dumpats i området och ställvis domineras vegetationen av kirskaål. Död ved saknas i stort sett.

Figur 8. Öppet stående lövträd och buskage i anslutning till gräsytor.

Inga naturvärdesträd noterades inom naturvärdesobjektet.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom naturligt uppvuxen lövskog med varierat buskskikt.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till naturligt uppvuxen lövskog med varierat buskskikt. Objektet ligger i det lägre spannet av bedömningskategorin naturvärdesklass 4.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde (naturvärdesklass 4).

Tidigare inventeringar

Saknas.

Lagligt skydd

Inget skydd.

6. Sammanfattning av naturvärdena i området

Tre naturvärdesobjekt har avgränsats. Av dessa bedömdes ett ha påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och två visst naturvärde (naturvärdesklass 4). De viktigaste naturvärdena i området är knutna till förekomsten av äldre tall.

Totalt har två naturvärdesträd och tre träd med vissa naturvärden identifierats. Båda naturvärdesträden och ett av träden med visst naturvärde utgörs av tallar.

Två signalarter noterades; kläckhål från vedinsekterna blompraktbagge och björksplintborre. Den förstnämnda lever uteslutande på äldre, levande tallar medan den andra lever i och av död eller döende björkved.

Förekomsten av äldre träd är generellt viktig för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion i livsmiljöer för många marginaliserade arter som är beroende av dessa ovanliga värdeelement. Ur ett större geografiskt perspektiv är områdets tallvärden beroende av omgivande landskap och bidrar till en fungerande spridningsbiologi i stadens gröna infrastruktur.

Sett i ännu större skala så har Stockholmsregionen en särställning vad gäller miljöer med gammal tall. I och med urbaniseringen i regionen har många områden inte varit aktuella för rationellt skogsbruk vilket gjort att det finns långt mycket mer värdefulla tallmiljöer kvar här jämfört med mer glesbefolkade delar av landet, med liknande naturförutsättningar, där skogsbruk bedrivits mer intensivt.

7. Litteratur och källor

7.1. Skriftliga källor

Andersson, L. 1993: Ängs- och hagmarker i Jönköpings län. – Miljö i Jönköpings län 1993:1. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

Höjer, O. & Hultengren, S. 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Naturvårdsverket. Rapport 5411.

Jordbruksverket 2005: Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod. Jordbruksverket Rapport 2005:2.

Jönsson, C. 2009: Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden (KNAS). – Metria Geoanalys. 2009.

Löfgren, R. & Andersson, L. 2000: Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Kriterier för naturvärdering, skydd och skötsel. – Naturvårdsverket. Rapport 5081.

Nitare, J. (ed.) 2010: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. – 4:e rev uppl. Skogsstyrelsen.

Påhlsson, L. 1998: Vegetationstyper i Norden. – TemaNord 1998:510.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Skogsstyrelsen 2014: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

SLU, ArtDatabanken 2020: Rödlistade arter i Sverige 2020. – SLU, Uppsala.

7.2. Kartor

Ortofoto (2021), inköpt via Metria.

7.3. Databaser och internet

Artportalen – Rapportsystem för växter, djur och svampar:

<https://artportalen.se/>

Länsstyrelsernas geodatakatalog:

<https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>

Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Skogsstyrelsens kartdatabas:

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Stockholms Stads dataportal:

<https://dataportalen.stockholm.se/dataportalen/>

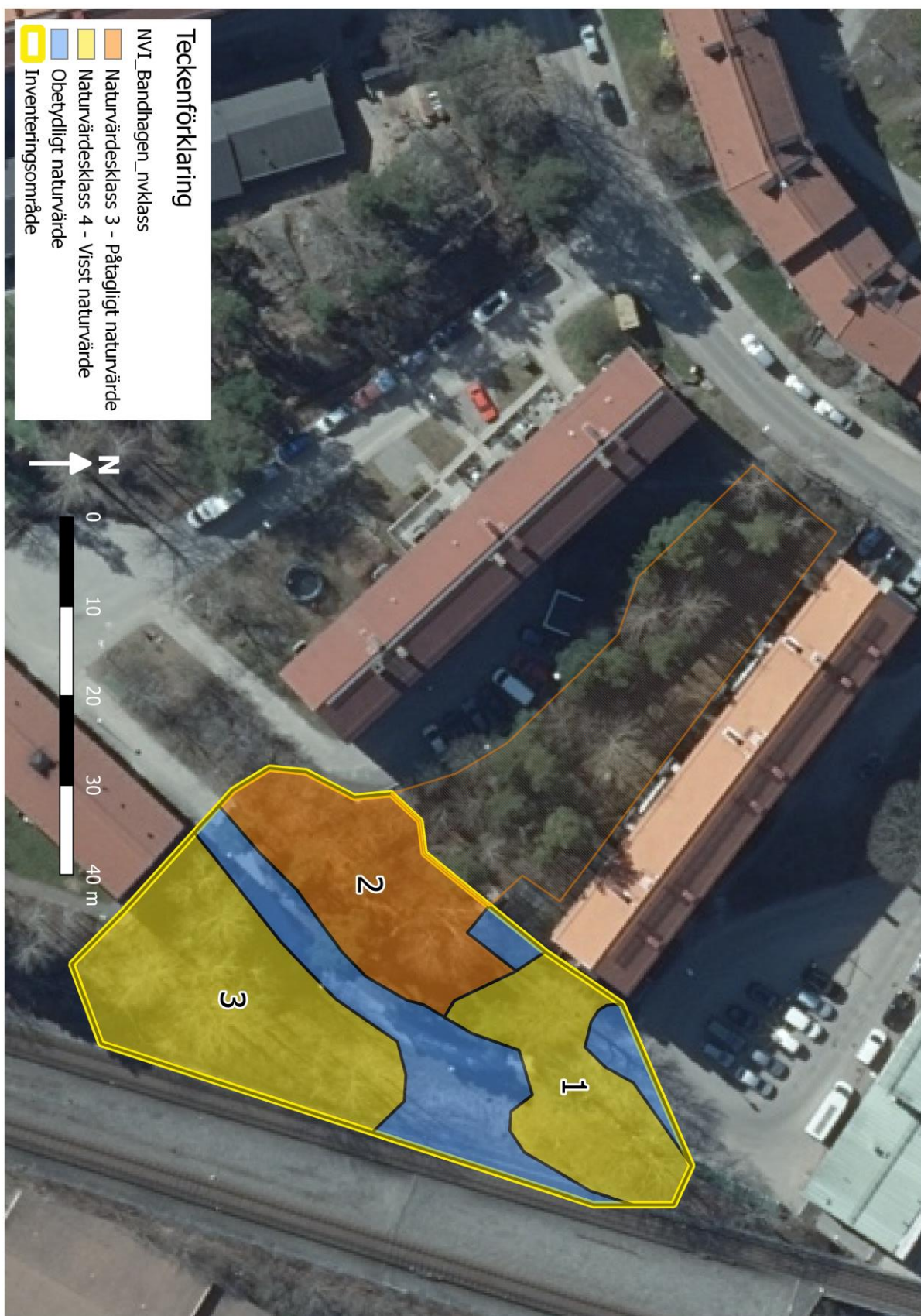
Utförare Pro Natura Träringen 66b 416 79 Göteborg Handläggare Pro Natura Ola Hammarström	Dokumentnamn Naturvärdesinventering av ett mindre område i Bandhagen, Stockholms Stad	Sidnummer (antal sidor) <i>23 (23)</i>
		Datum <i>2022-05-13</i>
		Version <i>1:1</i>

Bilaga 1.

Karta över inventeringsområdet

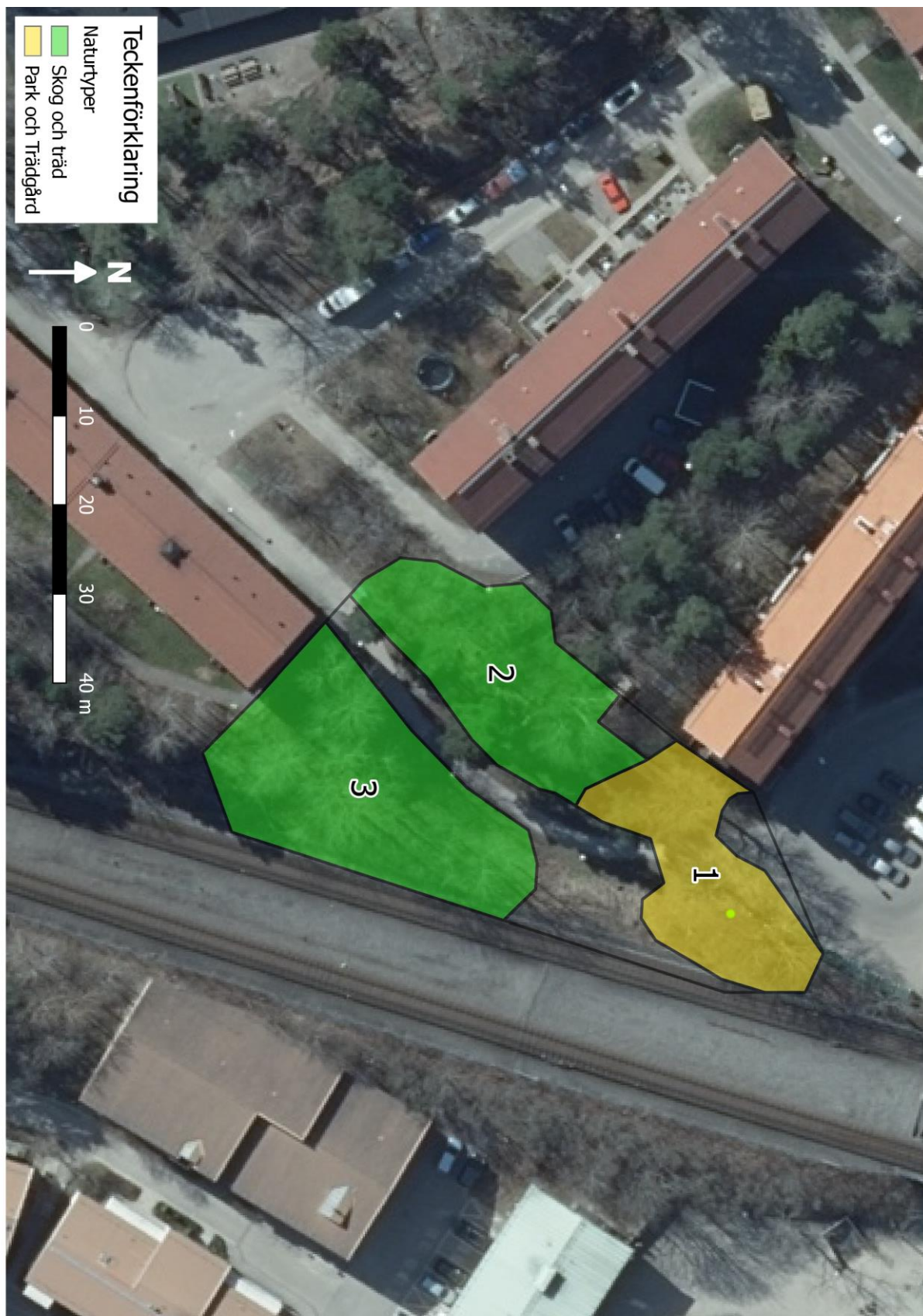

Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3.

Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4. PM - Naturvärdesträd

PM – Inventering av naturvärdesträd
Bandhagen, Stockholm 2022

INVENTERING AV NATURVÄRDESTRÄD

Bandhagen, Stockholm 2022

Pro Natura
Mars 2022

Text och foto:

Pro Natura
Träringen 66b
416 79 Göteborg
Telefon: 0728-544411
e-post: ola.hammarstrom@pro-natura.net

Pro Natura:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Hammarström
Text & inventering: Ola Hammarström
Intern granskning: Raul Vicente 2022-03-22

Beställare:

Sven A Hermelin AB
Kontaktperson: Patrik Tronde

Framsida:

Äldre tall med gott om död ved i kronan. Träd-ID 22.

1. Bakgrund

I samband med planering för eventuell byggnation av studentbostäder på ett litet (ca 0,2 ha) område strax söder om Bandhagens tunnelbanestation i Stockholm, har Pro Natura fått i uppdrag att utföra en naturvärdesinventering över området. Behovet av information om områdets värden för biologisk mångfald har dykt upp tidigare på säsongen än vad metoden för naturvärdesinventering enligt SIS-standard medger, därför har en första preliminär bedömning av naturvärdena kopplade till trädskiktet utförts. Resultaten presenteras i detta PM.

I föreliggande arbete har en inventering av naturvärden kopplade till träd utförts på området som är avgränsat i figur 1 nedan. Träd med förhöjd betydelse för biologisk mångfald, så kallade "naturvärdesträd", och naturvårdsarter kopplade till träd har eftersökts och identifierats enligt metodiken i kapitel 2. Resultatet presenteras i kapitel 3 och 4.

En mer fullständig inventering och beskrivning av området och dess naturvärden kommer att utföras i samband med en kommande naturvärdesinventering enligt SIS-standard. I väntan på denna är detta PM att betrakta som ett preliminärt resultat specifikt rörande naturvärden kopplat till trädskiktet.

Inventeringen av naturvärdesträd ägde rum 8 mars 2022.

Figur 1. Inventering av naturvärdesträd har utförts inom området som är avgränsat med gul linje i kartan.

2. Metodik

Det finns flera metoder för att inventera naturvärden kopplade till träd men ingen vedertagen definition för begreppet "naturvärdesträd". Metoden i denna inventering har urskilt träds betydelse för biologisk mångfald uppdelat i tre olika klasser, där den högsta klassen utgörs av särskilt skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverkets definition (2004). För att inte missa viktiga naturvärdesträd som inte når dessa kriterier men som ändå har påtaglig betydelse för biologisk mångfald samt andra träd med vissa naturvärden, har ytterligare två kategorier inkluderats i denna inventerings metodik. Följande kriterier har använts för de tre olika klasserna:

- **Särskilt skyddsvärda träd – Naturvärdesträd med högt naturvärde**

Denna kategori följer definitionen av särskilt skyddsvärda träd (Naturvårdsverket 2004) och innefattar träd som uppfyller ett eller flera av kriterierna:

- Mycket gamla träd (tall, ek, gran, bok ≥ 200 år, övriga trädslag ≥ 140 år),
- Jätteträd (≥ 100 cm brösthöjdsdiameter)
- Hålträd (≥ 40 cm brösthöjdsdiameter).

Träd som uppfyller dessa kriterier har i regel mycket stor betydelse för biologisk mångfald och negativ påverkan på skyddsvärda träd är samrådspiktig enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. I denna inventering uppnådde inga träd denna klass.

- **Naturvärdesträd – Träd med påtagligt naturvärde**

Denna kategori utgörs av träd som inte riktigt når definitionen för särskilt skyddsvärda träd men som, på grund av relativt hög ålder eller av andra anledningar har utvecklat strukturer med betydelse för biologisk mångfald. Kriterierna för denna kategori är:

- Gamla träd (tall, ek, bok 150–199 år, gran 120–199 år, övriga trädslag 100–139 år)
- Grova träd (70–99 cm brösthöjdsdiameter)
- Träd som inte når ovanstående kriterier men som uppvisar välutvecklade strukturer genom till exempel savflöden, vedblottor, död ved, begynnande hålrumsbildning och spår av vedlevande insekter.

- **Träd med visst naturvärde**

Denna kategori av träd når inte definitionen "naturvärdesträd" enligt ovanstående kriterier men uppvisar vissa kvaliteter som har bäring på biologisk mångfald. Till exempel träd i åldersspannet strax under kriterierna för "träd med påtagligt naturvärde" och träd med vissa strukturer likt ovan men som inte kan benämnas som välutvecklade.

Utöver bedömning av själva träden har eftersök av naturvårdsarter skett upp till cirka 2 meter på trädens stammar. Naturvårdsarter (ArtDatabanken 2013) är ett samlingsbegrepp på arter som av olika anledningar uppmärksammas i naturvårdssammanhang. Begreppet innefattar:

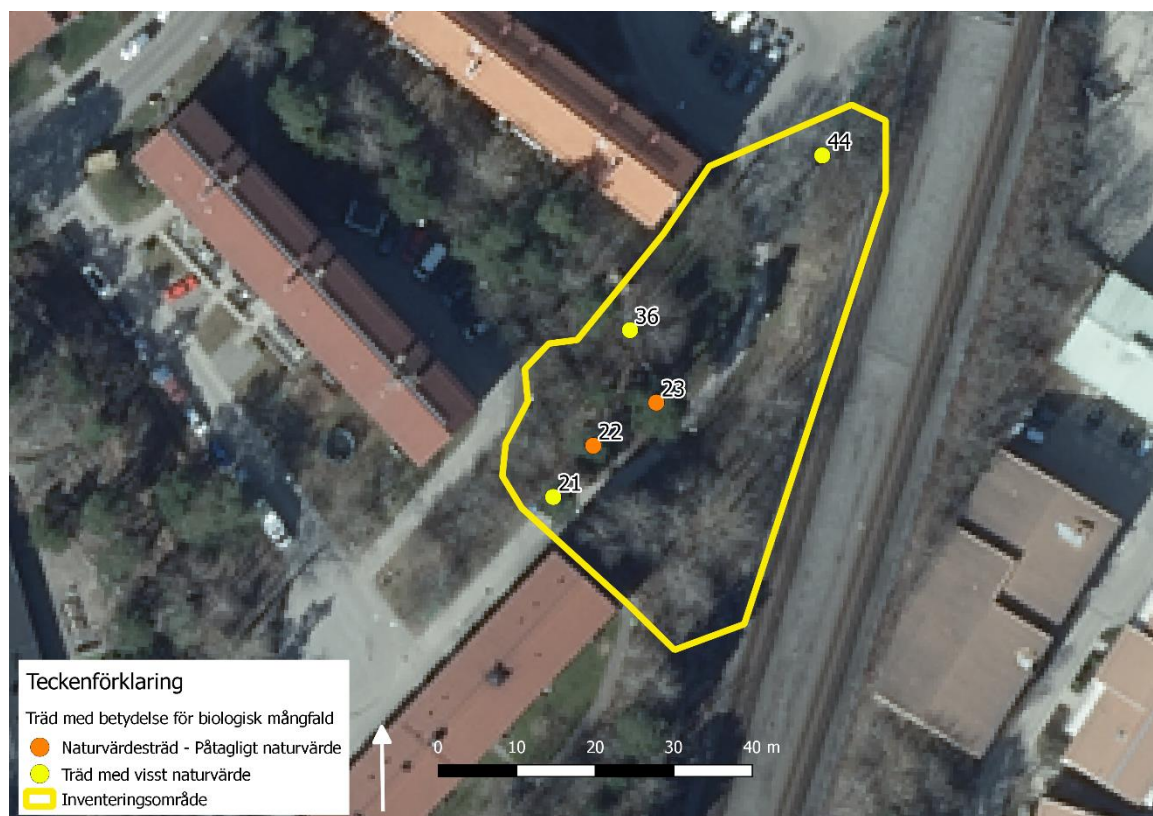
- **Rödlistade arter:** marginaliserade arter som i större eller mindre utsträckning löper risk att dö ut från Sverige.
- **Signalarter:** arter vars krav på sina livsmiljöer indikerar förhöjda naturvärden.
- **Skyddade arter:** arter som är listade i någon av Artskyddsförordningens bilagor och omfattas av juridiskt skydd.
- **Typiska arter:** arter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus i någon av Natura 2000-naturtyperna.

3. Förekommande träd med betydelse för biologisk mångfald

Inom inventeringsområdet har två naturvärdesträd med påtagligt naturvärde samt tre träd med visst naturvärde identifierats. Trädens ID-numrering följer den numrering som gjordes då träden mättes in och följer därför ej löpordning. Träden redovisas i tabell 1 och figur 2 nedan.

Tabell 1. Detaljerad information om förekommande träd med betydelse för biologisk mångfald.

Träd ID	Trädslag	DBH	Klass	Motivering	Naturvårdsarter
44	Lönn	60 cm	Träd med visst naturvärde	Vissa strukturer; gammalt savflöde, liten vedblotta, död grov gren.	
23	Tall	52 cm	Naturvärdesträd - Träd med påtagligt naturvärde	Äldre tall, ca 170–180 år. Rel. välutvecklad krona, kläckhål, död ved i krona.	Blompraktbagge (Signalart)
22	Tall	45 cm	Naturvärdesträd - Träd med påtagligt naturvärde	Äldre tall, ca 170–180 år. Rel. välutvecklad krona, död ved i krona, begynnande pansarbark, fågelbo.	
21	Tall	39 cm	Träd med visst naturvärde	Något äldre tall, ca 140 år. Något utvecklad krona.	
36	Björk	27 cm	Träd med visst naturvärde	Flerstammig björk med en död stam. Brunrötad av björkticka med flera kläckhål.	Björksplintborre (Signalart)

Figur 2. Karta över träd med betydelse för biologisk mångfald inom inventeringsområdet.

4. Förekommande naturvårdsarter

Kläckhål av signalarterna björksplintborre, *Scolytus ratzeburgi* och blompraktbagge, *Anthaxia similis* noterades i en död björkstam respektive en äldre tall.

Björksplintborre har medelgott signalvärde och indikerar naturvärden kopplade till död björkved. Blompraktbagge har sin larvutveckling uteslutande i äldre, solbelysta levande tallstammar och har ett gott signalvärde för naturvärden kopplade till gammal tall. De kläckhålen som noterades av blompraktbagge var gamla och något uppfläta varför artbestämningen är något osäker.

Trädens epifytiska kryptogamflora (lavar, mossor och svampar) har inventerats ingående utan att några naturvårdsarter har noterats. På de öppet stående lönnarna i norra delen av inventeringsområdet förekommer en karaktäristisk artsammansättning med flera arter som trivs på kvävepåverkade lövträdsbark, till exempel mjölig ägglav *Candelariella efflorescens*, lekonia *Lecania cyrtella*, stoftkantlav *Myriolecis hagenii*, strimhättemossa *Orthotrichum affine*, trädhättemossa *O. speciosum*, skuggkranslav *Phaeophyscia endophoenicea*, kranslav *P. orbicularis*, dvärgkranslav *P. nigricans*, gulkantad dagglav *Physconia enteroxantha* och trädgrönelav *Scoliciosporum*

chlorococcum. I övrigt är kryptogamfloran på barrträd och yngre lövträd mycket artfattig.

Bland svampar noterades enstaka arter som lever av död och döende lövved; rönndyna *Biscognauxia repanda*, frätskinn *Vuilleminia comedens* och björkticka *Piptoporus betulinus*.

I en av tallarna (träd-ID 22) finns också ett större fågelbo.

Figur 3. Äldre tall med relativt välutvecklad krona. Träd-ID 23.

Figur 4. Vuxen lönn med en lav- och mossflora som tyder på en kväverik luftmiljö. Träd-ID 44.

5. Referenser

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

Naturvårdsverket 2004: *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet*. Naturvårdsverket. Rapport 5411.

Utförare Pro Natura Träringen 66b 416 79 Göteborg Handläggare Pro Natura Ola Hammarström	Dokumentnamn Inventering av naturvärdesträd – Bandhagen Stockholm, 2022	Sidnummer (antal sidor) 9 (9)
		Datum 2022-03-22
		Version 1:1